

**UCHWAŁA NR XXXII/294/17
RADY MIEJSKIEJ W AUGUSTOWIE**

z dnia 21 lutego 2017 r.

w sprawie Programu Wspierania Rodziny na lata 2017 - 2019 Gminy Miasto Augustów

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446, poz. 1579) w związku z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 575, poz. 1583, poz. 1860) uchwała się, co następuje:

§ 1. Uchwała się Program Wspierania Rodziny na lata 2017 - 2019 Gminy Miasto Augustów, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Augustów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Augustowie

Filip Jerzy Chodkiewicz

GMINA MIASTO AUGUSTÓW

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY NA LATA 2017 -2019

AUGUSTÓW

AUGUSTÓW 2017R.

Wstęp

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016r. poz. 575 z późn. zm.) określa zasady i formy pracy i pomocy rodzinom mającym trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz sprawowaniu pieczy zastępczej. Ustawodawca zadanie wspierania rodziny i pieczy zastępczej podzielił na gminę, powiat i samorząd województwa. Pierwszym i najważniejszym elementem systemu wspierania rodziny jest gmina. Działania gminy powinny być nakierowane na profilaktykę oraz na wszechstronną pomoc rodzinie w kryzysie, tak aby mogła ona poradzić sobie z trudnościami. Prawidłowa diagnoza problemów rodziny oraz działania profilaktyczne wspierające dziecko w rodzinie są formą najbardziej optymalną i skuteczną. Praca z rodziną biologiczną, w przypadku gdy zaistniała konieczność umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, ma na celu jak najszybszy powrót dziecka do rodziny. Działania wspierające utrzymanie pełnej rodziny wskazane są zarówno ze względów społecznych, jak i ekonomicznych, gdyż służą obniżeniu kosztów gminy związanych z pobytem dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Ważnym elementem Programu niezbędnym do realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny jest stworzenie warunków do rozwoju kadr pracujących na rzecz rodzin wieloprotymowych i umożliwienie wprowadzenia nowych form pracy z rodzinami.

Podstawy prawne opracowania programu

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016r. poz. 575 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2016r. poz. 1860).
4. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016r. poz. 930 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1286).
7. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 r. poz. 224 z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016r. poz. 239 z późn. zm.).
9. Gminny Program Wspierania Rodziny Miasta Augustowa na lata 2017-2019 jest zgodny z założeniami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasto Augustów na lata 2017 – 2025 przyjętej Uchwałą nr XXIX/263/16 Rady Miejskiej w Augustowie z dnia 5 grudnia 2016r.

2. Charakterystyka społeczno-demograficzna Gminy Miasta Augustów.

Augustów to jeden z najważniejszych ośrodków turystycznych w woj. podlaskim. Miasto od 1993 r. posiada status uzdrowiska. Walory turystyczne związane są głównie z położonymi w pobliżu jeziorami, Puszcą Augustowską i znaczącym szlakiem wodnym biegnącym wzdłuż zabytkowego Kanału Augustowskiego. Każdego roku Augustów odwiedza ok. 250 tys. turystów. Turystyka stanowi ważną gałąź rozwoju miasta i dostarcza miejsc pracy mieszkańcom Augustowa i sąsiednich gmin.

W Augustowie działają stocznie jachtowe BaltYacht oraz Ślepsk, należące do największych przedsiębiorstw tego typu w Polsce i eksportujące większość produkcji do Europy Zachodniej. Ponadto działają mniejsze stocznie m. in. Mirage Boats, producenci kajaków i łódek oraz dostawcy materiałów: Brunswick Marines, Demex i inni. Od 1951 r. działa w mieście wytwórnia tytoniu przemysłowego. Obecnie zakład ten należy do koncernu British American Tobacco S.A. Inne, duże zakłady produkcyjne to m.in. producent maszyn rolniczych POM czy wytwórnia wody mineralnej Augustowianka. W mieście znajduje się wiele podmiotów handlowych. Dominują małe sklepy, choć w przeciągu kilku ostatnich lat powstało kilka marketów, m.in.: Kaufland, Lidl, Biedronka (4), Polomarket, galeria handlowa Marjon. W Augustowie działa ok. 2,7 tys. zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej, w tym w sektorze przemysłowym ponad 200 podmiotów, a w sektorze budowlanym prawie 300 podmiotów.

Przez Augustów przebiega linia kolejowa nr 40 (Sokółka-Suwałki). W mieście znajduje się stacja kolejowa oraz przystanek Augustów Port (dla pociągów osobowych) w odległości około 3 km od centrum miasta. Augustów ma bezpośrednie połączenia kolejowe: w kierunku południowym przez Sokółkę z Białymstokiem i Warszawą, a w kierunku północnym z Suwałkami i Sestokai na Litwie. Augustów posiada komunikację miejską prowadzoną przez Przedsiębiorstwo Transportowe „Necko” sp. z o. o. W komunikacji dalekobieżnej dominującą rolę odgrywa przedsiębiorstwo PKS Suwałki. Augustów posiada bezpośrednie połączenia autobusowe z Warszawą, Białymstokiem, Krakowem, Wrocławiem, Katowicami, Gdańskiem, Olsztynem, Suwałkami, Ełkiem, Sejnam, Gołdapią, Węgorzewem, Mikołajkami, Łomżą, Grajewem, Dąbrową Białostocką i mniejszymi miejscowościami regionu.

Na terenie miasta znajduje się 12 placówek oświatowych niepublicznych podległych Burmistrzowi, 1 żłobek, 5 przedszkoli, 4 szkoły podstawowe i 3 gimnazja. Na terenie Augustowa znajduje się również Zespół Szkół Specjalnych, szkoły ponadgimnazjalne i policealne: Augustowskie Centrum Edukacyjne, Zespół Szkół Ogólnokształcących (w tym Gimnazjum nr 4), Liceum Ogólnokształcące Nr 2, Zespół Szkół Technicznych, Niepubliczna Szkoła Policealna nr 5, Niepubliczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych nr 6, Policealne Studium Farmaceutyczne.

W grudniu 2015 roku liczba mieszkańców Augustowa wynosiła 29.395 osób. Dane statystyczne obrazują sytuację demograficzną w Augustowie. Przez ostatnie 4 lata wykazują tendencje spadkowe, wahania były na poziomie nie większym niż 200 osób, ale w ciągu 2015 roku liczba mieszkańców zmalała aż o 1087 osób. Wśród mieszkańców przeważają kobiety, w 2014r. na 100 mężczyzn przyspadało 112 kobiet.

Zmiany w liczebności kobiet i mężczyzn zamieszkujących Miasto Augustów w ostatnich latach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1 Liczba ludności M. Augustów wg płci

Rok	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn
2012	30809	14538	16271	112
2013	30610	14434	16176	112
2014	30482	14339	16143	112
2015	29395	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: dane GUS

W kontekście występowania i rozwiązywania problemów społecznych istotna jest struktura wiekowa ludności uwzględniająca gotowość do aktywności zawodowej. Przedstawia ją tabela poniżej.

Tabela 2 Podział ludności wg kryterium wieku (M. Augustów)

Rok	w wieku przedprodukcyjnym			w wieku produkcyjnym			w wieku poprodukcyjnym		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
2012	5558	2813	2745	19742	10088	9654	5509	1637	3872
2013	5427	2776	2651	19544	9981	9563	5639	1677	3962

2014	5328	2712	2616	19354	9880	9474	5800	1747	4053

Źródło: dane GUS

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w mieście Augustów na koniec grudnia 2015r. wynosiła 1649, w tym 726 kobiet (2014 r. wynosiła 1895, w tym 963 kobiety). Na przestrzeni lat 2014-2015 widać tendencję malejącą. Wśród bezrobotnych większość stanowią mężczyźni. Najwięcej bezrobotnych przypada na młodych ludzi w wieku 25-34 lata (Dane Powiatowy Urząd Pracy w Augustowie).

3. Charakterystyka rodzin objętych wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie.

Mówiąc o przyczynach trudnej sytuacji życiowej osób zgłaszających się o pomoc do MOPS w Augustowie konieczne jest przeanalizowanie danych ilościowych dotyczących udzielonej pomocy mieszkańcom Augustowa.

Tabela 3 Rodziny objęte pomocą społeczną

Główne powody przyznania pomocy	2013r.	2014r.	2015r.	2016r.
Ubóstwo (liczba rodzin)	804	773	770	671
Bezrobocie (liczba rodzin)	776	719	692	595
Długotrwała i ciężka choroba (liczba rodzin)	517	507	549	541
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych (liczba rodzin)	167	169	181	97
Niepełnosprawność (liczba rodzin)	152	160	174	156
Alkoholizm (rodziny/osoby)	42/77	43/78	78/133	66/85
Bezdomność (liczba rodzin)	69	59	68	56
Potrzeba ochrony macierzyństwa (rodziny/osoby)	17/93	40/179	67/335	72/350
Narkomania (rodziny/osoby)	5/5	8/13	17/24	10/11
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (rodziny/osoby)	7/19	10/15	6/10	10/11

Źródło: Sprawozdania MPiPS lata 2013-2016.

Jednym z częstszych powodów jest bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych. Bezradność w sprawowaniu opieki ma różne źródła. Wśród nich jest bezrobocie jednego z rodziców lub obojga, a co za tym idzie, niskie dochody, które nie pozwalają na zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodziny, trudne warunki mieszkaniowe. Innym powodem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych jest brak umiejętności wychowawczych, często wyniesione z domu nieprawidłowe wzorce, niewłaściwe relacje w rodzinie.

Niebezpieczeństwem jest sprawowanie opieki przez rodziców nadużywających alkoholu i środków psychoaktywnych. Z danych MOPS w Augustowie wynika, że rodziny z problemem alkoholowym korzystają z pomocy Ośrodka. Statystyki zawierają dane o rodzinach, w których u co najmniej jednego członka stwierdzono uzależnienie od alkoholu. Wiele osób korzystających

z pomocy nadużywa alkoholu, jednak ops nie dysponuje dokumentami stwierdzającymi chorobę alkoholową.

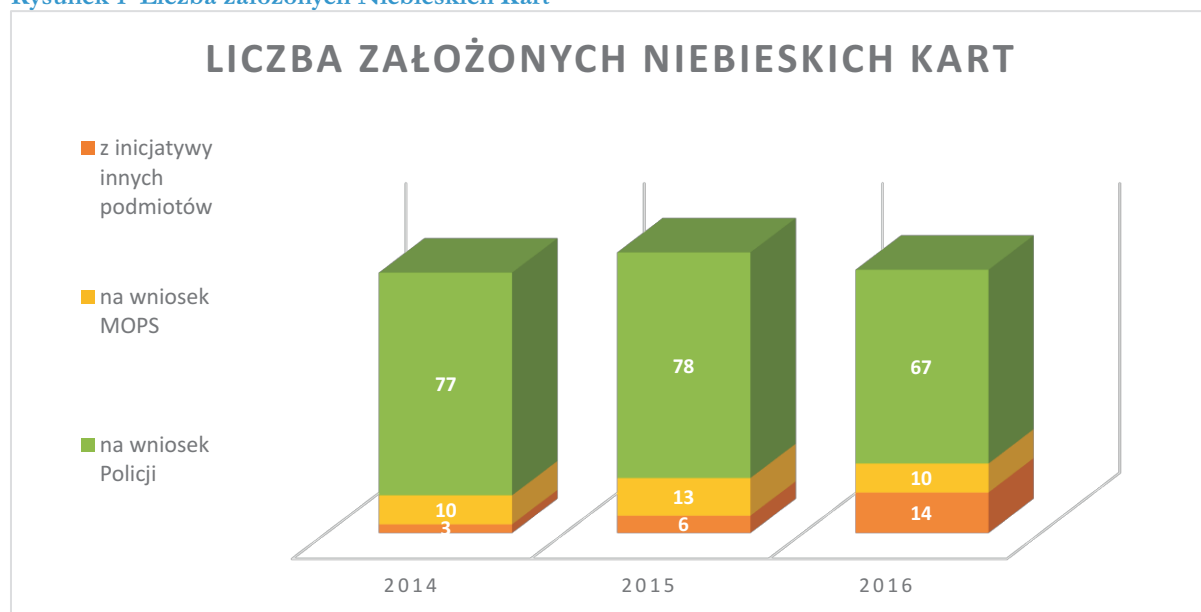
Tabela 4 Liczba rodzin/osób korzystających z pomocy z powodu problemów alkoholowych

Główne powody przyznania pomocy	2013r.	2014r.	2015r.	2016r.
Alkoholizm (rodziny/osoby)	42rodziny/77osób	43rodziny/74osoby	78 rodzin/133 osoby	66 rodzin/85 osób w rodzinach

Źródło: Sprawozdania MPiPS lata 2013-2016

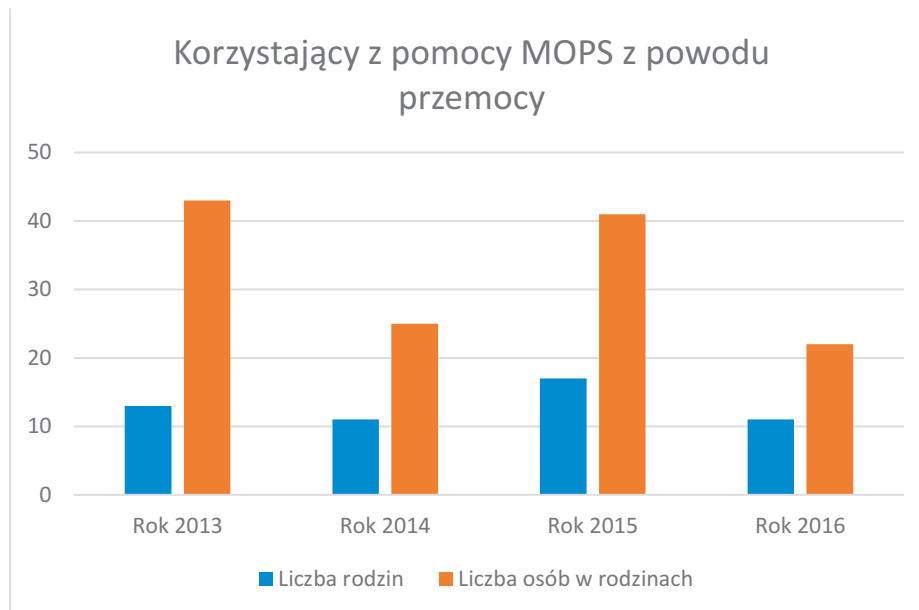
Wzrastającej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu występujących problemów alkoholowych towarzyszy zwiększająca się liczba procedur Niebieskiej Karty. W Augustowie w 2014 roku założono 90 Niebieskich Kart, w tym 77 na wniosek Policji, 10 z inicjatywy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, 3 - innych podmiotów. W 2015 roku liczba założonych Niebieskich Kart wyniosła 97, z czego inicjatywą Policji było 78, MOPS - 13 Kart a 6 wniosków złożyły inne uprawnione podmioty. Wzrost liczby założonych Niebieskich Kart nie musi świadczyć o zwiększeniu skali zjawiska przemocy w rodzinie. Może być to efekt prowadzonych od lat kampanii informacyjnych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie, większej świadomości społeczeństwa oraz częstszych działań służb i instytucji (np. w wyniku konfliktów rodzinnych).

Rysunek 1 Liczba założonych Niebieskich Kart

Źródło: Sprawozdania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie 2014r., 2015r.2016r.,

Rysunek 2 Liczba korzystających ze wsparcia MOPS z powodu przemocy

Źródło: Sprawozdania MPiPS 2013-2016., MOPS w Augustowie.

Poza pomocą finansową konieczne jest wsparcie tych rodzin innymi formami pomocy, które wzmocnią rodzinę. Niewątpliwie pierwszym i najważniejszym środowiskiem, w którym żyje i rozwija się człowiek jest rodzina. Prawidłowo funkcjonująca rodzina jest najwartościowszym środowiskiem wychowawczym, które określa i stwarza warunki indywidualnego rozwoju osobowości jednostki.

Jednak współczesne rodziny narażone są na problemy i zawiłości wynikające z warunków gospodarczych państwa, regionu, gminy, a także z problemów wewnątrzrodzinnych. Działania wyznaczone gminom w obszarze wsparcia rodziny nie dotyczą kwestii gospodarczych, jednak wskazują katalog świadczeń i usług za pomocą których można próbować niwelować skutki niekorzystnej sytuacji rodzin, aby dziecko jak najdłużej pozostawało w rodzinie biologicznej.

1. Wspieranie rodziny jako główne zadanie gminy.

1.1 Zadania gminy w zakresie wspierania rodziny.

Zgodnie z art. 176 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
  - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
  - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
  - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
  - a) (uchylony)
  - b) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
  - c) kosztów związanych z udzielaniem pomocy o której mowa w art. 29 ust. 2, ponoszonych przez rodziny wspierające w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo - wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo- terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,

7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Oprócz ww. zadań własnych gmina realizuje zadania zlecone z zakresu administracji rządowej wynikające z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny, zgodnie z wytycznymi przekazywanymi przez wojewodę (art. 177 ustawy).

1.1.1. Asystent rodziny

W myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej asystentem rodziny może być osoba, która:

1. posiada:

$\frac{3}{4}$ wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, psychologia, socjologia, nauki o rodzinie lub praca socjalna lub

$\frac{3}{4}$ wykształcenie wyższe na dowolnym kierunku uzupełnione szkoleniem z zakresu pracy z dziećmi lub rodziną i udokumentuje co najmniej roczny staż pracy z dziećmi lub rodziną lub studiami podyplomowymi obejmującymi zakres programowy szkolenia i udokumentuje co najmniej roczny staż pracy z dziećmi lub rodziną, lub

$\frac{3}{4}$ wykształcenie średnie i szkolenie z zakresu pracy z dziećmi lub rodziną, a także udokumentuje co najmniej 3-letni staż pracy z dziećmi lub rodziną;

2. nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;

3. wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;

4. nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Do zadań asystenta rodziny należy wspieranie rodziny biologicznej mającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej oraz mającej inne problemy powodujące trudną sytuację życiową. W szczególności, zgodnie z art. 15 ustawy, do zadań asystenta rodziny należy:

$\frac{3}{4}$ opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym;

$\frac{3}{4}$ opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej;

$\frac{3}{4}$ udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego;

$\frac{3}{4}$ udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych;

$\frac{3}{4}$ udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych;

$\frac{3}{4}$ udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi;

$\frac{3}{4}$ wspieranie aktywności społecznej rodzin;

$\frac{3}{4}$ motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych;

$\frac{3}{4}$ udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej;

$\frac{3}{4}$ motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych;

$\frac{3}{4}$ udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;

$\frac{3}{4}$ podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;

$\frac{3}{4}$ prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci;

- $\frac{3}{4}$ realizacja zadań określonych w ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”;
- $\frac{3}{4}$ prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną;
- $\frac{3}{4}$ dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku, i przekazywanie tej oceny kierownikowi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie;
- $\frac{3}{4}$ monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną;
- $\frac{3}{4}$ sporządzanie, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach;
- $\frac{3}{4}$ współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny;
- $\frac{3}{4}$ współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą.

Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę, za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych rodziny oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Tabela 5 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny

	2012r.	2013r.	2014r.	2015	2016
Rodziny korzystające ze wsparcia asystenta rodziny	25	31	39	31	29

Źródło: Dane MOPS w Augustów w 2012-2016r.,

Zakres zadań asystenta rodziny obejmuje cztery obszary: bezpośrednią pracę z rodzicami, bezpośrednią pracę z dziećmi, działania realizowane na rzecz dziecka i rodziny oraz organizację własnej pracy. Mówiąc o funkcji asystenta rodziny można wyodrębnić – funkcję wsparcia psychiczno-emocjonalnego, opiekuńczą, doradczą, diagnostyczno - monitorującą, mediacyjną, wychowawczą, motywującą - aktywizującą oraz koordynacji działań skierowanych na rodzinę (J.A. Malinowski, Role, funkcje i zdani asystenta rodzinnego, [w:]A. Żukiewicz (red.) Asystent rodzinny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin. Od opieki do wsparcia, Wyd. Impuls, Kraków 2011, s. 40.).

Wprowadzenie asystenta i jego praca z rodziną ma na celu podniesienie kompetencji opiekuńczo - wychowawczych rodziców, podniesienie poziomu ich odpowiedzialności za losy swojej rodziny, podniesienie umiejętności komunikacyjnych w rodzinie. W efekcie wspólne działania rodziny, asystenta i pracownika socjalnego, przy wsparciu wielu instytucji i organizacji, mają zapobiec rozpadowi rodziny i umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

W roku 2015 asystenci rodziny prowadzili pracę z rodzinami w miejscu ich zamieszkania. Wykonując swoje obowiązki asystenci rodzin współpracowali z różnymi instytucjami: szkołami, przedszkolami z terenu Miasta Augustowa, I Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej w Augustowie, Powiatowy m Centrum Pomocy Rodzinie w Augustowie, Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną w Augustowie, Urzędem Miejskim w Augustowie, Augustowskim Towarzystwem Budownictwa Społecznego „KODREM” Sp. z o. o. oraz z placówkami ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi i. Asystenci rodziny brali udział w 26 posiedzeniach grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego dotyczących procedury „Niebieskiej Karty” w rodzinach objętych ich wsparciem.

Praca asystentów rodziny łączy w jednym miejscu wiele różnych działań, wymaga dużej wiedzy dotyczącej pracy z osobami dorosłymi i dziećmi, znajomości lokalnych zasobów społecznych, umiejętności godzenia różnych przekonań.

1.2.2. Rodzina wspierająca

Inną formą pomocy rodzinie wprowadzoną omawianą ustawą są rodziny wspierające, których zadaniem jest pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego czy

kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych, przy współpracy z asystentem rodziny. Rodzina wspierająca ma aktywnie pomagać w przezwycięzeniu kryzysu w rodzinie wspieranej, a nie ją wyręczać. Formy takiej pomocy mogą być bardzo różnorodne, uzależnione są od uzgodnień między zainteresowanymi rodzinami i zależą od ich inicjatywy oraz pomysłowości. Współpraca między rodzinami daje możliwość dzielenia się doświadczeniem i ukazywania praktycznych metod rozwiązywania problemów. Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone rodzinom z bezpośredniego otoczenia dziecka. Rodzinę wspierającą ustanawia burmistrz właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Z rodziną wspierającą burmistrz zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy.

Rodziny z terenu Augustowa nie zgłaszają potrzeby wsparcia w formie rodzin wspierających, w związku z tym nie prowadzono działalności w tym zakresie.

1.2.3 Grupy wsparcia i grupy samopomocowe

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jako kolejne z zalecanych form wspierania rodziny wymienia „grupy wsparcia” lub „grupy samopomocowe”.

„Grupa wsparcia” jest formą pomocy psychologicznej. Zwykle w grupach wsparcia uczestniczą osoby, które łączą podobne problemy i trudności. Grupy takie mogą mieć charakter zarówno formalny (organizowane przez specjalistyczne instytucje i prowadzone przez jedną lub dwie profesjonalnie przygotowane osoby), jak i samopomocowy (gdy tworzone są przez samych jej członków). Grupy wsparcia mogą mieć charakter otwarty (gdy w każdym momencie mogą dołączyć do nich nowi członkowie) lub zamknięty (gdy nowi członkowie nie mogą dołączać do spotkań po ich rozpoczęciu). Udział w grupie wsparcia polega na dzieleniu się własnymi doświadczeniami z innymi jej członkami, słuchaniu, nawiązywaniu kontaktu, dzieleniu się pozytywnymi informacjami, udzielaniu sobie wzajemnie wsparcia emocjonalnego. Aktywne uczestnictwo w grupie wsparcia pomaga w pracy nad sobą, w osobistym rozwoju, a także w radzeniu sobie z codziennymi trudnościami.

„Grupy samopomocowe” są dobrowolnym zgromadzeniem osób, których aktywne działanie skierowane będzie na wspólne pokonywanie trudności np.: problemów natury psychicznej lub socjalnej, dotyczących ich samych lub członków rodziny. Inicjatywy samopomocowe są podejmowane dla ich uczestników i kierowane przez nich. Grupa samopomocowa to proces dzielenia się podobnymi doświadczeniami, sytuacjami czy problemami. Polega na współuczestnictwie poprzez uzyskiwanie pomocy, świadczenie pomocy oraz uczenie się, jak pomagać sobie i innym oraz jak dzielić się wiedzą i doświadczeniem. W naturze działań samopomocowych leży pewna ciągłość oraz ich dobrowolny charakter, są one otwarte na nowych członków. Ich głównym celem jest dostarczanie wsparcia emocjonalnego i praktycznej pomocy oraz wymiana informacji.

W 2015r. w MOPS w Augustowie został zatrudniony psycholog. Osoby objęte wsparciem asystentów rodzin miały możliwości udziału w grupach wsparcia dla osób doświadczających przemocy oraz w grupach wsparcia opiekuńczo – wychowawczej „Szkoła Rodzica”. W roku sprawozdawczym odbyły się dwie edycje grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy oraz dwie edycje grupy wsparcia opiekuńczo – wychowawczej „Szkoła Rodzica”. Psycholog Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie w roku 2015 udzielił 244 porad indywidualnych w ramach prowadzonej przez pracowników socjalnych pracy socjalnej. Pomoc psychologiczna była również udzielana w miarę potrzeby w miejscu zamieszkania klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie (20 – porad psychologa w miejscu zamieszkania klientów).

System wsparcia rodziny na poziomie gminy zakłada ponadto następujące formy pracy z rodziną:

- konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- terapii i mediacji;
- usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych;

- pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
Praca z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną

1.2.4 Placówki wsparcia dziennego

W Augustowie działa pięć placówek wsparcia dziennego, które zapewniają opiekę dzieciom i młodzieży podczas czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizację zabaw i zajęć sportowych, pomoc w nauce, stałą pracę z rodziną dziecka. Jedna z placówek funkcjonuje przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Augustowie, pozostałe prowadzone są przez organizacje pozarządowe.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie dofinansowuje zakup artykułów spożywczych do przygotowania dożywiania dzieci w placówkach wsparcia dziennego działających na terenie Augustowa. W latach 2012 – 2015 placówki otrzymały dofinansowanie w wysokości:

Tabela 6 Wysokość dofinansowania placówek wsparcia dziennego

Lp.	Placówka wsparcia dziennego	Przeciętna liczba umieszczonych dzieci	Wydatki w roku 2012	Wydatki w roku 2013	Wydatki w roku 2014	Wydatki w roku 2015
1.	Świetlica „Nasza Ostoja” przy MOPS w Augustowie	30	13.738,41	15.646,97	17.108,25	18.019,20
2.	Świetlica przy Społecznej Organizacji Przyjaciół Dzieci „Przystań” w Augustowie	37	6.895,09	5.100,30	5.299,55	3.749,21
3.	Świetlica przy Katolickim Towarzystwie Służby Dzieci „Hospicjum” w Augustowie	25	8.999,40	9.100,-	9.500,-	8.549,99
4.	Środowiskowe Ognisko Wychowawcze Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Augustowie	25	4.800,-	3.500,-	3.900,-	3.450,-
5.	Dom Opieki nad Dzieckiem Fundacji CORDIS	30	4.200,-	4.197,73	4.700,-	4.800,-
Razem		147	38.632,90	37.545,-	40.507,80	38.568,40

Źródło: Dane MOPS w Augustów w 2012-2015r.,

Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w trzech formach:

- 3/4 opiekuńczej,
- 3/4 specjalistycznej
- 3/4 oraz pracy podwórkowej.

Placówki prowadzone w formie opiekuńczej mają na celu wsparcie rodziców w zapewnieniu opieki na dziećmi oraz mogą służyć wsparciu działań edukacyjnych. Taka forma opieki zapewniona jest w Gminie Miasto Augustów poprzez działające świetlice.

Placówka prowadzona w formie specjalistycznej ma za zadania wspierać dzieci w ich rozwoju fizycznym, psychologicznym oraz wspomagać dziecko i jego rodzinę w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych. Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie specjalistycznej, w szczególności:

- 3/4 organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne;
- 3/4 realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy potrzeb w placówkach oświatowych oraz placówkach wsparcia dziennego typu opiekuńczego z terenu Gminy Miasto Augustów jest to najbardziej pożądana forma wsparcia i opieki nad dziećmi.

Praca podwórkowa została ustawowo zdefiniowana wraz z wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W praktyce taka forma pracy z dziećmi i młodzieżą funkcjonuje od wielu lat. Idea prowadzenia pracy z dziećmi w tej formie polega na kierowaniu działań animacyjnych, socjoterapeutycznych, edukacyjnych czy sportowych do dzieci spędzających swój wolny czas na osiedlowych podwórkach. Celem działalności placówki prowadzonej w formie pracy

podwórkowej jest streetworking, czyli udzielanie wsparcia dzieciom i młodzieży przebywających na placach i podwórkach.

Praca z dziećmi i młodzieżą w środowisku otwartym prowadzona była od lat. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określiła tę formę pracy w kierunku zbliżonym do działalności placówki wsparcia dziennego, wyjątkiem jest brak lokalu w którym placówka ma być prowadzona. Doświadczenia z innych gmin pokazują, iż najczęściej stosowaną praktyką jest prowadzenie pracy podwórkowej jako dodatkowej formy działalności usytuowanej przy podmiotach realizujących działania z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie w ramach prac nad niniejszym Programem zwrócił się w dniu 13 grudnia 2016r. podmiotów pracujących na rzecz dzieci z rodzin wieloproblemowych: 5 placówek wsparcia dziennego (Świetlice „Nasza Ostoja”, Środowiskowego Ogniska Wychowawczego TPD, Domu Opieki nad Dzieckiem Fundacji „CORDIS”, Świetlice Społecznej Organizacji Przyjaciół Dzieci „PRZYSTAN”, Świetlice Katolickiego Towarzystwa Służby Dzieciom Hospicjum) oraz 6 placówek oświatowych (Szkoły Podstawowej Nr 2, Szkoły Podstawowej Nr 6, Zespołu Szkół Samorządowych, Zespołu Szkół Samorządowych Nr 2, Gimnazjum Nr 2, Gimnazjum Nr 4,) o określenie skali potrzeb odnośnie form pracy z rodzinami wieloproblemowymi.

Zapytanie przekazano do 11 podmiotów, odpowiedzi udzieliło 6, określenie skali przedstawia tabela poniżej:

Tabela 7 Skala lokalnych potrzeb w zakresie form pracy środowiskowej skierowanej do dzieci z rodzin wieloproblemowych.

Formy pracy z dzieckiem z rodziny wieloproblemowej	Skala		
	mała	duża	bardzo duża
placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie opiekuńczej	1	3	2
placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie specjalistycznej, np. socjoterapeutycznej	-	2	4
praca wychowawcy podwórkowego	3	3	-

Celem badania było również zdiagnozowanie potrzeb dotyczących innych form pracy z rodziną. Ankietowane podmioty przekazały własne spostrzeżenia, które dotyczyły zasobów instytucjonalnych - utworzenia:

- domu samotnej matki,
- dziecięcej poradni zdrowia psychicznego,
- specjalistycznego ośrodka zajmującego się szeroko pojętą terapią rodzin,
- tymczasowego domu opieki nad rodzicem i dziećmi dotkniętymi przemocą domową,
- zapewnienie specjalisty zajmującego się psychoterapią dzieci.

W związku z tym, że nie wszystkie przedstawione potrzeby mieszczą się kompetencjach Gminy Miasta Augustów, w niniejszym Programie zostały uwzględnione działania, które mogą być realizowane zgodnie z zadaniami samorządu. Zebrany materiał będzie wskazówką lokalnych potrzeb innym podmiotom i samorządom innego szczebla, organizacjom pozarządowym.

Jak wynika z art. 26. 1. Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej osobą pracującą z dziećmi w placówce wsparcia dziennego może być osoba posiadająca następujące kwalifikacje:

1) w przypadku wychowawcy:

a) wykształcenie wyższe:

- na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, psychologia, socjologia, praca socjalna, nauki o rodzinie lub na innym kierunku, którego program obejmuje resocjalizację, pracę socjalną, pedagogikę opiekuńczo-wychowawczą lub

– na dowolnym kierunku, uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, nauk o rodzinie, resocjalizacji lub kursem kwalifikacyjnym z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej,

b) co najmniej wykształcenie średnie i udokumentuje co najmniej 3-letni staż pracy z dziećmi lub rodziną;

2) w przypadku pedagoga – tytuł zawodowy magistra na kierunku pedagogika albo pedagogika specjalna;

3) w przypadku psychologa – prawo wykonywania zawodu psychologa w rozumieniu ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz. U. poz. 763 i 1798 oraz z 2009 r. poz. 120 i 753);

4) w przypadku osoby prowadzącej terapię – udokumentowane przygotowanie do prowadzenia terapii o profilu potrzebnym w pracy z dzieckiem i rodziną;

5) w przypadku opiekuna dziecięcego – ukończoną szkołę przygotowującą do pracy w zawodzie opiekuna dziecięcego lub pielęgniarzki albo studia pedagogiczne.

Dalej ustawa wskazuje następujące kryteria niezbędne do wykonywania pracy w placówce wsparcia dziennego, a tym samym na stanowisku wychowawcy podwórkowego.

2. W placówce wsparcia dziennego z dziećmi może pracować osoba, która:

1) nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej ograniczona ani zawieszona;

2) wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;

3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

3. W przypadku wszczęcia przeciwko osobie, o której mowa w ust. 1, postępowania karnego o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego przepisy art. 13 stosuje się odpowiednio.

1.2.5 Partycypacja w kosztach utrzymania dzieci z Gminy Miasta Augustów umieszczonych w pieczy zastępczej.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, oraz zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. Zgodnie z ustawą zadaniem gminy jest szeroko pojęta profilaktyka, praca z rodziną i pomoc w opiece i wychowaniu dziecka. Natomiast zadania związane ze sprawowaniem rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej przypisane zostały powiatom. W myśl ww. ustawy piecza zastępcza jest sprawowana w formie rodzinnej (w rodzinie zastępczej) i instytucjonalnej (w placówce opiekuńczo-wychowawczej).

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, za dziecko umieszczone w placówce opiekuńczo – wychowawczej, rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka, gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, ponosi wydatki. W pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej gmina ponosi 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, w drugim roku - 30% a w trzecim i następnych latach - 50%. Do ww. wydatków zalicza się: świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej lub w rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, dodatek do świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, dofinansowanie do wypoczynku dziecka, świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka, świadczenie przyznane w związku z wystąpieniem zdarzenia losowego lub innego zdarzenia mającego wpływ na jakość sprawowanej opieki.

Wydatki na utrzymanie dzieci w pieczy zastępczej mają tendencję wzrostową. Analizy danych wskazują, że w kolejnych latach tendencja wzrostowa utrzyma się i Gmina Miasto Augustów będzie ponosić z tego tytułu coraz większe wydatki, gdyż pobyt większości dzieci współfinansowany będzie w wysokości 50%.

W latach 2012 – 2015 roku w pieczy zastępczej umieszczonych zostało 36 dzieci z terenu Gminy Miasto Augustów. Od stycznia 2012 roku do grudnia 2015 roku Gmina Miasto Augustów łącznie wydała na utrzymanie dzieci w pieczy zastępczej kwotę 200.669,98 zł.

Tabela 8 Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej

	2012r.	2013r.	2014r.	2015
Dzieci umieszczone w pieczy zastępczej z terenu Gminy Miasto Augustów	3	13	8	12
Koszty poniesione przez gminę na utrzymanie dzieci w pieczy zastępczej	238,87	14.121,08	62.148,38	124.161,65

Źródło: Dane MOPS w Augustów w 2012-2015r.,

1.2. Nowe zadania wsparcia rodziny na poziomie gminy.

W roku 2011 ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła różne formy wsparcia rodziny na poziomie gminy, których celem jest osiągnięcie przez rodzinę, mającą problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, podstawowego poziomu stabilności życiowej, umożliwiającej jej wychowywanie dzieci. Podejmowane działania mają zapewnić rodzinie taką pomoc, aby w jej efekcie wyeliminowane zostało zagrożenie zabrania dziecka z rodziny lub zapewniony został szybki powrót do rodziny dziecka, które z uwagi na jego dobro, okresowo musiało zostać umieszczone poza rodziną.

Z dniem 1 stycznia 2017 r. weszła w życie Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodziny „Za życiem”. Ww. ustawa wskazuje, że wsparcie we wskazanym zakresie będzie realizowane między innymi przez jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki organizacyjne realizujące wspieranie rodziny. Nowo wprowadzone przepisy prawa dotyczą wsparcia w zakresie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej oraz instrumentów polityki na rzecz rodziny, m. in. świadczeń gwarantowanych, do których szczególnie należy zapewnienie dostępności dla kobiet w ciąży oraz ich dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Ustawa zakłada m.in., że rodziny uprawnione objęte będą pomocą asystentów rodziny na zasadach określonych w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Nowe rozwiązanie prawne zapewnia dostęp do poradnictwa w zakresie wspierania rodziny. W jego ramach będzie można skorzystać ze wsparcia psychologicznego, pomocy prawnej (w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych), a także poradnictwa w zakresie przewycięzania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej. Dostępna pomoc koordynować ma asystent rodziny, którego zadaniem będzie opracowanie katalogu możliwej pomocy i występowanie „do odpowiednich podmiotów, w celu umożliwienia skorzystania ze wsparcia”. Obecnie rolą asystenta jest wspieranie rodzin, które z różnych powodów nie radzą sobie z wychowaniem dzieci.

Z uwagi, iż jest to działanie nowe, bez wcześniejszych działań pilotażowych, trudno jest określić liczbę rodzin potrzebujących proponowanego wsparcia, niezbędne zasoby kadrowe i koszty realizacji zadania.

Analizując wyżej opisane dane można wyciągnąć wnioski, że w najbliższych latach pomoc będzie rozwijała się w kierunku większego wsparcia rodzin i dzieci. Obecnie obserwujemy pojawienie się w rodzinach wielu problemów i trudności, które niejednokrotnie prowadzą do destabilizacji i rozpadu więzi rodzinnych. W rozwiązaniu tych problemów często potrzebna jest pomoc zarówno Ośrodka Pomocy Społecznej, jak i wielu innych instytucji i organizacji. Dlatego tak ważne jest, aby

w Gminie Miasto Augustów działał dobrze zorganizowany system wsparcia rodziny: system oparty na współpracy OPS-u, instytucji i organizacji działających na polu pomocy społecznej, szkół i placówek oświatowych, służby zdrowia, policji i wszystkich zainteresowanych dobrem rodzin zamieszkujących Gminę Miasto Augustów.

4. Zasoby instytucjonalne.

Na terenie Gminy Miasto Augustów w budowę lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną zaangażowane są instytucje o zasięgu gminnym i powiatowym:

- $\frac{3}{4}$ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie,
- $\frac{3}{4}$ Urząd Miejski w Augustowie (szkoły podstawowe, gimnazja, przedszkola, żłobki),
- $\frac{3}{4}$ Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Augustowie,
- $\frac{3}{4}$ Sąd Rejonowy w Augustowie,
- $\frac{3}{4}$ Komenda Powiatowa Policji w Augustowie,
- $\frac{3}{4}$ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Augustowie,
- $\frac{3}{4}$ Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Augustowie,
- $\frac{3}{4}$ organizacje pozarządowe.

TENDENCJE I WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z DIAGNOZY PRZEPROWADZONEJ NA TERENIE GMINY MIASTO AUGUSTÓW

Tendencje:

- wzrasta liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS w Augustowie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych,
- wzrasta liczba rodzin korzystających z powodu alkoholizmu i narkomanii,
- wzrasta liczba rodzin korzystających z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa,
- wzrasta liczba założonych Niebieskich Kart,
- od lat utrzymuje się stała liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego, maksymalna do możliwości organizacyjnych, lokalowych i finansowych świetlic,
- podmioty realizujące różnorodne działania na rzecz dzieci z rodzin wieloprotymowych wskazują potrzebę powstania w Augustowie specjalistycznej placówki wsparcia dziennego.

Wniosek:

Rodziny z terenu Augustowa zwracając się o pomoc do tutejszego Ośrodka coraz częściej wskazują przyczynę trudnej sytuacji w funkcjonowaniu rodziny wynikającą z wewnętrznych problemów rodziny. Priorytetem w lokalnych działaniach powinno być wspieranie rodziny w nabywaniu umiejętności opiekuńczo – wychowawczych. Niniejszy Program zakłada działanie, które nakierowane są na zindywidualizowaną pracę z rodziną, umożliwiającą niwelowanie skutków zaistniałej trudnej sytuacji oraz działania prewencyjne i osłonowe wobec rodzin zagrożonych kryzysem.

5. Cele Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2017-2019.

Program Wspierania Rodziny Gminy Miasta Augustów na lata 2017-2019 wyznacza zadania do realizacji, które przyczynią się do zmniejszenia skali problemów społecznych w Augustowie w obszarze wspierania rodziny. Program jest dokumentem wdrażającym Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Augustów na lata 2017-2025, która wyznacza kierunki zmiany (interwencji).

W ww. Strategii zostały określone obszary tematyczne dotyczące wspierania rodziny.

Obszar:

III. Rodzina i przeciwdziałanie przemocy.

Cele strategiczne:

III.2. Poprawa sytuacji dzieci i rodzin wieloprotymowych.

III.3. Poszerzenie możliwości wsparcia rodziny w pełnieniu roli opiekuńczej.

Na tej podstawie został określony cel główny Programu.

CEL GŁÓWNY

Zbudowanie zintegrowanego systemu pomocy w zakresie wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych na terenie Augustowa do 2019r.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- ☞ Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny.
- ☞ Poprawa sytuacji dzieci z rodzin wieloproblemowych.
- ☞ Poszerzenie możliwości wsparcia rodzin w pełnieniu roli opiekuńczej.
- ☞ Tworzenie warunków do wykonywania zadań gminy w obszarze wspierania rodziny.

6. Zadania Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2017 - 2019.

<i>Cel szczegółowy 1: Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny</i>			
Zadanie	Wskaźnik	Termin realizacji	Realizatorzy
1. Zapewnienie pomocy materialnej rodzinom wymagającym wsparcia.	- Liczba rodzin objętych pomocą.	2017-2019	- MOPS w Augustowie.
2. Dożywianie dzieci.	- Liczba dzieci objętych dożywianiem.	2017-2019	- MOPS w Augustowie, - organizacje pozarządowe.
3. Zapewnienie pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie, w tym bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy	- Liczba prowadzonych Niebieskich Kart; - Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy.	2017-2019	-Zespół Interdyscyplinarny, - MOPS w Augustowie.
4. Zabezpieczenie środków finansowych na współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej	Kwota przeznaczona na współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej	2017-2019	- MOPS w Augustowie.
<i>Cel szczegółowy 2: Poprawa sytuacji dzieci z rodzin wieloproblemowych.</i>			
Zadanie	Wskaźnik	Termin realizacji	Realizatorzy
1. Utworzenie placówki socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży.	Liczba utworzonych placówek	2017-2019	- MOPS w Augustowie, - organizacje pozarządowe.
2. Rozwijanie działalności placówek wsparcia dziennego funkcjonujących na terenie miasta Augustowa.	Liczba placówek wsparcia dziennego działających na terenie Augustowa rozwijające swoją działalność np. poprzez realizację zadania publicznych w ramach otwartych konkursów, wprowadzanie nowych form pracy z dziećmi i młodzieżą	2017-2019	- MOPS w Augustowie, - organizacje pozarządowe.

3. Udostępnienie wsparcia specjalistycznego dzieciom z rodzin wieloprotblemowych	Liczba miejsc specjalistycznego wsparcia skierowanego do dzieci z rodzin wieloprotblemowych	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów, - MOPS w Augustowie, - Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, - organizacje pozarządowe.
4. Wyrównywanie szans edukacyjnych, rozwojowych dzieciom z rodzin wieloprotblemowych	Liczba przeprowadzonych inicjatyw na rzecz wyrównywanie szans edukacyjnych, rozwojowych dzieciom z rodzin wieloprotblemowych	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów, - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, - Organizacje pozarządowe.
5. Rozwój form wsparcia skierowanego do dzieci i młodzieży np. wychowawcy podwórkowego	Liczba podmiotów prowadzących usługi społeczne skierowane do dzieci i młodzieży np. wychowawcy podwórkowego.	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów, - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, - Organizacje pozarządowe.
6. Praca środowiskowa promująca właściwe wzorce rodziny.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny, Liczba rodzin objętych pracą socjalną Liczba rodzin wspierających	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów, - MOPS w Augustowie, - organizacje pozarządowe,
7. Rozwijanie systemu wsparcia dla rodziny (lub jej poszczególnych członków) zróżnicowanego ze względu na różnorodność problemów i potrzeb społecznych.	Liczba przeprowadzonych kampanii	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, - Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Augustowie, - Organizacje pozarządowe.

Cel szczegółowy 3: Poszerzenie możliwości wsparcia rodzin w pełnieniu roli opiekuńczej

Zadanie	Wskaźnik	Termin realizacji	Realizatorzy
1. Organizacja Klubu Rodzica zajmującego się wspieraniem rodzin w pełnieniu roli opiekuńczej.	Liczba działających Klubów Rodzica	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów, - organizacje pozarządowe.
2. Pomoc specjalistyczna dla rodzin mających trudności w prawidłowym pełnieniu roli opiekuńczej.	Liczba podmiotów świadczących pomoc specjalistyczna dla rodzin mających trudności w prawidłowym pełnieniu roli opiekuńczej	2017-2019	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, - Gmina Miasto Augustów, - Organizacje pozarządowe, - Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne.
3. Tworzenie miejsc spotkań dla rodziców.	Liczba przedsięwzięć mających na celu tworzenie miejsc spotkań dla rodziców.	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów.
4. Tworzenie grup wsparcia dla rodziców przy zastosowaniu zasady pomocniczości	Liczba działających grup wsparcia	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów, - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w

			Augustowie, - Organizacje pozarządowe.
5. Pomoc rodzinom posiadającym trudności we właściwym sprawowaniu opieki nad dziećmi w formie pracy socjalnej, asystentury rodziny, placówki wsparcia dziennego oraz specjalistycznego poradnictwa.	Liczba rodzin posiadających trudności we właściwym sprawowaniu opieki nad dziećmi objętych wsparciem asystentów rodziny; Liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS w Augustowie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i potrzeby ochrony macierzyństwa. Liczba dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów, - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, - Organizacje pozarządowe.
6. Prowadzenie kampanii informacyjnych dla rodzin, na rzecz prawidłowego pełnienia roli opiekuńczej, Organizacja Klubu Rodzica zajmującego się wspieraniem rodzin w pełnieniu roli opiekuńczej.	Liczba kampanii informacyjnych dla rodzin na rzecz prawidłowego pełnienia roli opiekuńczej.	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów, - MOPS w Augustowie.
7. Monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych, asystentów rodziny i pedagogów szkolnych.	Liczba rodzin objętych pracą socjalną. Liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny.	2017-2019	- MOPS w Augustowie
Cel szczegółowy 4: Tworzenie warunków do wykonywania zadań gminy w obszarze wspierania rodziny.			
Zadanie	Wskaźnik	Termin realizacji	Realizatorzy
1. Zabezpieczanie środków finansowych na utrzymanie dzieci z terenu Augustowa umieszczonych w pieczy zastępczej.	Liczba dzieci z terenu Augustowa umieszczonych w pieczy zastępczej, Wysokość środków finansowych Gminy Miasta Augustów wydatkowanych na utrzymanie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów.
2. Zapewnienie warunków do rozwoju kwalifikacji asystentów rodziny i pracowników socjalnych i innych osób zawodowo związanych z pracą z rodziną wieloprotblemową.	Liczba szkoleń, w których wzięli udział asystenci rodziny; Liczba szkoleń w których wzięli udział pracownicy socjalni; Liczba szkoleń skierowanych do osób zawodowo związanych z pracą z rodziną wieloprotblemową zorganizowanych na terenie Augustowa.	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów, - MOPS w Augustowie, - organizacje pozarządowe.
3. Podejmowanie innych zadań wynikających rozeznanych potrzeb społecznych mieszkańców Augustowa, np. lokalnych programów	Liczba lokalnych programów.	2017-2019	- Gmina Miasto Augustów, - MOPS w Augustowie, - organizacje pozarządowe.

Realizowane działania będą prowadzone we współpracy ze wszystkimi podmiotami realizującymi działania na rzecz rodzin z terenu Augustowa, zgodnie z bieżącymi potrzebami.

7. Finansowanie Programu

Źródłem finansowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2017-2019 Gminy Miasta Augustów są:

$\frac{3}{4}$ środki własne gminy – zaplanowane na każdy rok budżetowy,

- 3/4 środki z budżetu państwa,
- 3/4 środki z innych funduszy zewnętrznych.

Trudno jest określić środki na realizację trzyletniego Programu, gdyż zawarte w nich zadania są bardzo szerokie, finansowane z różnych źródeł, często w wysokościach niższych od potrzeb Gminy. Środki finansowe na realizację zadania z zakresu wspierania rodziny będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach finansowych.

8. Zakładane efekty realizacji Programu.

Zakładanym efektem programu jest zbudowanie zintegrowanego systemu pomocy w zakresie wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych dzięki ścisłej współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz dobra rodzin. System powinien opierać się na szybkim i skutecznym przepływie informacji pomiędzy instytucjami oraz na tworzeniu zespołów wspierających rodziny w kryzysie. Zintegrowane działania mają przyczynić się do minimalizowania negatywnych skutków sytuacji kryzysowych w rodzinach oraz przyczynić się do poprawy funkcjonowania rodzin, jednocześnie zapobiegając umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej.

9. Monitoring Programu.

Koordynatorem Programu będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie. Corocznie do dnia 31 marca każdego roku będzie przedkładane sprawozdanie Radzie Miejskiej w Augustowie z realizacji Programu.

Monitoring Programu będzie odbywał się na bieżąco, równoległe z realizacją poszczególnych działań, przy współpracy wszystkich realizatorów. Uzyskane dane umożliwią ocenę stopnia realizacji Programu oraz zasygnalizują nowe kierunki działań niezbędne do skutecznej pomocy rodzinom potrzebującym wsparcia. Analizie zostanie poddana zgodność realizacji zadań z przyjętymi priorytetami lokalnej polityki społecznej w obszarze wspierania rodziny w oparciu o przyjęte w Programie wskaźniki. Na potrzeby oceny realizacji Programu będą badane tendencje na podstawie określonych wcześniej wskaźników. Jest to spójne z systemem oceny realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Augustowa na lata 2017-2025r. Z uwagi iż jest to Program realizowany w krótkim okresie po jego zakończeniu zostanie opracowane sprawozdanie, którego celem jest również ewaluacja.

Program stanowi dokument otwarty, może podlegać modyfikacji.

Gminny Program Wspierania Rodziny Miasta Augustowa na lata 2017 – 2019 wyznacza kierunki działań na rzecz wspierania rodziny. Wdrażanie poszczególnych zadań uzależnione jest od możliwości organizacyjnych, finansowych i prawnych jego realizatorów.

10. Spis tabel

Tabela 1 Liczba ludności M. Augustów wg płci.

Tabela 2 Podział ludności wg kryterium wieku (M. Augustów).

Tabela 3 Rodziny objęte pomocą społeczną.

Tabela 4 Liczba rodzin/osób korzystających z pomocy z powodu problemów alkoholowych.

Tabela 5 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny.

Tabela 6 Wysokość dofinansowania placówek wsparcia dziennego.

Tabela 7 Skala lokalnych potrzeb w zakresie form pracy środowiskowej skierowanej do dzieci z rodzi wieloprotymowych.

Tabela 8 Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

11. Spis rysunków

Rysunek 1 Liczba założonych Niebieskich Kart.

Rysunek 2 Liczba korzystających ze wsparcia MOPS z powodu przemocy.

UZASADNIENIE

Art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016r. poz. 575 z późn. zm.) nakłada na gminę obowiązek opracowania trzyletniego gminnego programu wspierania rodziny. Poprzedni program obowiązywał do roku 2016. Program Wspierania Rodziny na lata 2017-2019 Gminy Miasto Augustów to zespół działań odpowiadający na lokalne problemy w zakresie wspierania rodziny wraz z harmonogramem realizacji. Zaplanowane w nim zadania są zgodne z założeniami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Augustów na lata 2017-2025.